

N:o 197.

Af herr **C. Olsson** i Viken, om ändring af 9 och 12 §§ riksdagsordningen.

Man har på vissa håll sökt bagatellisera den reform af den kommunala rösträtten, som Kungl. Maj:t i proposition n:o 29 bjuder på. Enligt min åsikt kan intet vara oriktigare. För den, som samvetsgrant och utan förutfattade meningar granskar det vidlyftiga siffermaterial, som Kungl. Maj:t åvägabragt för att belysa reformens verkningar, bör det stå klart, att, om förslaget antages, en bresch därmed är skjuten i penningväldets fasta borg inom det kommunala lifvet. Då jag gör detta erkännande, måste jag naturligtvis äfven medgifva, att den grundval, hvarpå förstkammarvalen hvila, har undergått en väsentlig omläggning, enär enligt förslaget dessa val fortfarande som hittills skulle få de kommunala valen till basis. Utan tvifvel bör äfven ganska stor betydelse tillmätas den omständigheten, att valmännen till Första Kammaren, d. v. s. landstingsmännen, skulle på landet väljas direkt på kommunalstämmorna med undanröjande af det nuvarande mellantrappsteget, där intriger och bearbetningar så att säga i skymundan kunna drifva sitt spel. Icke heller vill jag förneka, att det proportionella valsätt, som föreslås att tillämpas både vid de primära och sekundära valen, i allmänhet torde komma att i hvad på detta valsätt beror fylla sin uppgift att förhjälpa minoriteterna till sin rätt. Vare det långt ifrån mig att förringa de beaktansvärda fördelar, som det proportionella valsättet för med sig, fastän jag icke kunnat blunda för dess brister och olägenheter, särskildt vid val till Andra Kammaren. Alla skäl finnas alltså till tacksamhet mot regeringen för dess — som det synes — ärliga uppsåt att demokratisera Första Kammaren. Justitieministern säger också å sidan 10 i den nådiga propositionen n:o 28, att det bör vara »klokt och för samhällets fortsatta utveckling nyttigt, om åt-

Bih. till Riksd. Prot. 1907. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 69 Häft. (N:o 197.)

gärder samtidigt vidtagas till sådan ändring af grunderna för Första Kammarens sammansättning, som kan mera än hittills förläna äfven denna kammare karaktären att stå *på folklig botten.*»* Så långt kan jag förstå och uppskatta herr justitieministerns tankegång. Men då han å sidan 18 i samma nådiga proposition yttrar: »Uppenbart är, att genom dessa val representanter för olika meningsriktningar bland de kommunalt röstberättigade böra blifva utsedda från hvarje valkrets. Och således skall det nu blifva möjligt att med tillämpning af proportionella val äfven i landstingen få samma olika meningsriktningar företrädda jämväl inom Första Kammaren.» Den första satsens riktighet har jag redan medgifvit, men den sista får man nog vid närmare eftersinnande reducera till en s. k. from önskning, så länge, till följd af bestämmelser i grundlagen, i hvilka Kungl. Maj:t icke föreslagit någon ändring, Första Kammaren faktiskt endast kan rekryteras af rika personer. Det synes mig, som om regeringen gått till våga ungefär som en husvärd, den där till tjänst för de talrika invånarna i källarvåningen anbringar en spiraltrappa upp till ett läsrum i våningen ofvanpå, men låter trappan sluta med en väl tillbommad dörr. Man invänder, att äfven bland rikt folk kan finnas äkta demokrater, som kunna förfakta de lägre folklagrens intressen. Jag hoppas, att så *kan* vara fallet, men regeln är väl, att rikedomens predestinerar till en viss aristokratisk åskådning, och regeringens mening är väl, att demokrati i Första Kammaren icke blott skall representeras af en enstaka sparf i tranedansen, utan att åt densamma skall tillmätas ett afsevärdt utrymme. Jag tror nu visserligen, att tillgång nog skulle yppa sig på kandidater, som, då de behöfde massans axlar för att klifva upp till samhällets höjder, knappast skulle draga i betänkande att insvepa sig i demokratiens mantel, fastän de i själ och hjärta långt ifrån voro folkligt sinnade. Men hvad hjälpte det de demokratiska valmännen, att deras kandidaters »röst var Jakobs röst», om »deras händer voro Esaus händer». Och äfven om — mot förmodan — brist icke skulle yppa sig på förmögna män, som ända ut i fingerspetsarna vore genomträngda af folkliga idéer på samma gång de vore kvalificerade för representantkallet, så är det väl ändå mindre lämpligt att pålägga valmännen det tvånget att utse sina representanter ur en helt annan samhällsklass än deras egen. Det ligger ju mycken sanning i ordstäfvet: »den vet bäst, hvar skon klämmer, som bär den», hvilket här tillämpadt skulle betyda: representanter ur småfolkets egna led känna bäst till småfolkets önskingar och behof och äro åtminstone ur den synpunkten de lämpligaste att företräda dem. Och nog

* Kurs. af mig.

bör en Första Kammare, hvilken icke *enbart* rikt folk äger monopol på att tillhöra, kunna »vara uttryck för en mera bestående politisk åskådning»,* lika väl som den första kammare, som regeringen vill skapa, hvilken äfven den i lika grad som den förra är — förmedelst de proportionella valen — ämnad att vara en afspeglings af valkorporationernas politiska tänkesätt. Ty ingen kan väl på allvar påstå, att rikedom i och för sig, oberoende af det politiska tänkesättet hos dess innehafvare, representerar en mera bestående politisk åskådning.

För att upphäfva detta förmögenhetens monopol på besättandet af platserna i Första Kammaren, hvars mot det kungl. förslaget andas och mening stridande konsekvenser jag tillåtit mig påpeka, ligger det ju närmast till hands, att nedsätta den grundlagsstadgade valbarhetscensus för val till Första Kammaren. Och då den gräns, vid hvilken de lägre beskattade å ena och de högre beskattade å andra sidan stå fullt jämnstarka i fråga om inflytande å de kommunala valen, den s. k. jämviktsgränsen, i medeltal för hela rikets landsbygd i det kungl. förslaget nedflyttas från fyrktalet 139 till fyrktalet 72, d. v. s. till ungefär hälften af det nuvarande jämviktstalet, så tager jag mig däraf anledning föreslå, att en motsvarande nedsättning göres i valbarhetscensus för valen till Första Kammaren. Men för att en dylik grundlagsändring må varda effektiv, d. v. s. för att personer, hvars förmögenhetsvillkor tangerar valbarhetscensus, också verkligen må komma att sitta i Första Kammaren, nödgas jag föreslå, att Första Kammarens ledamöter erhålla arfvode i likhet med Andra Kammarens, ty man lär icke kunna förvänta, att personer med så pass blygsamma förmögenhetsvillkor som de ofvannämnda skola gratis kunna eller vilja underkasta sig de ekonomiska uppoffringar, som en riksdagssejour medför. Sträng sparsamhetsvän som jag är, bjuder denna åtgärd mig emot, men jag kan icke utfinna något annat sätt, hvarpå den förra grundlagsändringen skulle blifva effektiv, för så vidt icke den mera obemedlade representanten erhöles ekonomiskt understöd af sina valmän eller andra, som intresserat sig för hans val, men att utvecklingen skulle gå därhän i vårt land kan man ju hvarken förmoda eller önska.

Utom de båda grundlagsändringar, som, såsom jag nu antydt, enligt min åsikt böra göras i sammanhang med antagandet af den kungl. propositionen, kunde man sätta i fråga att såsom ett korollarium till mitt förslag inflika en ny paragraf mellan § 10 och § 11 riksdagsordningen, motsvarande den på Andra Kammaren syftande § 21 och innehållande förbud för vald förstakammarledamot att utan vissa giltiga skäl undan-

* Justitieministerns uttryck.

draga sig befattningen, men då § 21 sällan torde tillämpas och det förefaller mig föga af behovet påkalladt att föreslå en liknande bestämmelse beträffande förstakammarledamöter, så har jag afstått därifrån.

På grund af hvad jag nu anfört, tillåter jag mig föreslå:

att Riksdagen måtte i sammanhang med den kungl. propositionen n:o 28, utöfver de grundlagsändringar, som där föreslås, antaga såsom hvilande följande förändrade lydelse af §§ 9 och 12 riksdagsordningen:

§ 9.

Till ledamöter — — — — ej understigande *fyr-tiotusen* riksdaler eller ock — — — — för minst *två-tusen* riksdaler — — — frånträder han sin befattning.

§ 12.

Riksdagsman i Första kammaren äger att för denna befattning uppbära arfvode och ersättning för resekostnad till och från Riksdagen i likhet med hvad i § 23 är stadgadt angående ledamot i Andra Kammaren.

Den ledamot af kammaren, som icke i rätt tid vid Riksdagen sig inställer, skall för hvarje dag, han uteblifver, vara förlustig tio riksdaler af arfvodet.

Om remiss till det särskilda utskottet n:o 1 anhålles, och anhåller jag tillika, att utskottet, om det gillar syftet i min motion, måtte göra de ändringar i den af mig föreslagna lydelsen af §§ 9 och 12, som befinnas lämpliga, samt andra ändringar i grundlagen, som eventuellt omedelbart följa af mitt förslag.

Stockholm den 27 februari 1907.

Chr. Olsson.